

דף לח

ג. א. אלו הוזכרו לגנאי בשל צרות עיניהם ללמד לאחרים אומנותם?

ב. מהו 'שם רשעים ירקב'; 'זכר צדיק לברכה'?

ג. מנין שהבא ליטמא פותחים לו והבא ליטהר מסייעים בידו?

א. אלו לגנאי; בית גרמו, לא רצו ללמד מעשה לחם הפנים [והביאו אומנים מאלכסנדריה תחתם ולא היו יודעים לרדות הלחם כבית גרמו, לכך היו אופים מחוץ לתנור והיתה פיתם מתעפשת, והחזירו חכמים את בית גרמו למקומם, ולא נאותו לחזור עד שכפלו להם שכרם. על דבר זה מזכירים אותם לשבח; מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם – שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים הם ניוונים].

בית אבטינס לא רצו ללמד מעשה הקטורת. [גם כאן הביאו אומנים מאלכסנדריה ולא היו יודעים להעלות עשן בתימור זקוף כמותם וחזרו בית אבטינס למקומם רק לאחר שכפלו את שכרם. על דבר זה מזכירים אותם לשבח; מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהם, וכשנושאים אשה ממקום אחר מתנים עמה שלא תתבסם – שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמים]. מסופר שלאחר זמן מסרו מבניהם מגילת סממנים לרבי יוחנן בן נורי, ואמר רבי עקיבא: מעתה אסור לספר בגנותם של אלו.

הוגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד. בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. ואמרו: כולם מצאו תשובה לדבריהם על מניעתם מללמד [שלא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עכו"ם בכך]. בן קמצר לא מצא תשובה.

ב. ושם רשעים ירקב; אמר רבי אלעזר: רקביבות תעלה בשמותם – שאין קוראים בשמותיהם.

צדיק – מעצמו (נזכר לטובה על ידי מעשיו). רשע (נזכר לרעה) אף על ידי חברו (רשעים כתוב, בלשון רבים).

וכן מצינו בכתוב, כשהזכיר את אברהם – ברכו (וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה. ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום...). וכשהזכיר הרשעים – גינם (ויאהל עד סדם. ואנשי סדם רעים וחטאים לה' מאד).

וכן מצינו, במקום שהקב"ה מברך את הצדיקים – שם מקלל את הרשעים, ולהפך...

[אמר רבי אלעזר: אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו... ראה הקב"ה שצדיקים מועטים – עמד ושתלן בכל דור ודור... אפילו בשביל צדיק אחד העולם מתקיים].

ג. אמר ריש לקיש: מהו שכתוב אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן? בא לטמא – פותחים לו, בא לטהר – מסייעים אותו. תנא דבי רבי ישמעאל: משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון; בא למדוד נפט, אומר לו (המוכר): מדוד אתה לעצמך. בא למדוד אפרסמון – אומר לו: המתן לי עד שאמדוד עמך כדי שנתבסם אני ואתה.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא – שוב אינו חוטא... של בית רבי שילא אמרו: כיון שבאה לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה ואינו חוטא – שוב אינו חוטא.

תנא דבי רבי ישמעאל: עבירה מטמטמת לבו של אדם... אדם מטמא עצמו מעט, מטמאים אותו הרבה; מלמטה – מטמאים אותו מלמעלה; בעולם הזה – מטמאים אותו לעולם הבא. אדם מקדש עצמו מעט – מקדשים אותו הרבה; מלמטה – מקדשים אותו מלמעלה; בעולם הזה – מקדשים אותו לעולם הבא.

פרק רביעי; דף לט

סד. א. כיצד סדר ההגדרה על שני השעירים?

ב. כמה פעמים היה הכהן הגדול מזכיר את השם המפורש ביום הכפורים?

א. הכהן הגדול עומד בבגדי לבן במזרח העזרה לצפון המזבח (לז), ושם שני השעירים מימין ומשמאל. טרף (רש"י: חטף. הערוך: ערבב) בקלפי והעלה שני גורלות, אחד כתוב עליו לשם (כלומר שם השם היה כתוב עליו. עפ"י הר' אליקים) ואחד כתוב עליו לעזאזל. הסגן [הוא הכהן הממונה תחת הכהן הגדול אם יארע בו פסול] בימינו וראש בית אב משמאלו. אם של שם עלה בימינו – הסגן אומר לו: אישי כהן גדול, הגבה ימינך. ואם של שם עלה בשמאלו – ראש בית אב אומר לו: אישי כהן גדול, הגבה שמאלך. כן סתמה משנתנו, כדעת רבי חנינא סגן הכהנים. ואילו רבי יהודה אמר בברייתא משום רבי אליעזר: הסגן וכהן גדול מכניסים ידם בקלפי [שעדיף ימין של סגן משמאלו של כהן גדול], אם בימינו של כה"ג עולה – הסגן אומר לו אישי כה"ג הגבה ימינך. ואם בימינו של סגן עולה – ראש בית אב [ולא הסגן] אומר לו לכהן גדול: דבר דבריך – לה' חטאת.

א. לדעה זו האחרונה, זה שעלה של שם בידו, בין כהן גדול בין סגן – מגביה ידו (כן משמע בתוס' ישנים).

הלכה כדעה ראשונה וכסתם משנתנו, שהכהן הגדול מעלה את שתי הגורלות בשתי ידי (רמב"ם ג,ג).

ב. עלה הגורל של שם בשמאל – אין להחזירו לימין (להלן מ: ומשמע בסוגיא, וכן מבואר בתוס' ד"ה כיון) שאם הגרלה אינה מעכבת, וקבע השעירים בקריאת שם שלא כפי הגורל – קריאת השם היא הקובעת). נותן הכהן הגדול את הגורלות על שני השעירים ואומר 'לה' חטאת'. רבי ישמעאל אומר: לא היה צריך לומר 'חטאת' אלא 'לה' – והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. [אין צריך ליתן את הגורלות על השעירים עד שעת שחיטה (אשר עלה – כיון שעלה שוב אינו צריך). להלן מ: כהסבר רבא לברייתא].

א. יש להסתפק אם הכהן מניח את שני הגורלות על השעירים ביחד, אחד בימינו ואחד בשמאלו, או שמא נתינת הגורלות צריכה להיות ביד ימין דוקא (עפ"י שפת אמת).

ב. בתוספתא (הביאורה הסמ"ג והריטב"א) מובא שהכהן הגדול אומר 'לה' והסגן אומר 'חטאת'. ואולם הרמב"ם נקט כדברי משנתנו שהכהן הגדול לבדו אומר. ויש מי שכתב שהתוספתא הולכת בשיטת רבי יהודה משום רבי אליעזר שהסגן מעלה גורל עם הכהן הגדול והרי הוא משתתף בהגדרה לכל דבר (עפ"י שיה יצחק).

אמירה זו דרשוה בתורת כהנים מן הכתובים.

ג. מלשון הפיוט נראה, וכן מבואר בדברי הרמב"ם, שאמירת 'ברוך שם...' באה מיד עם אמירת השם, לא לאחריה. וכן מובא בשם הגר"ח בבאור הכתוב וימהר משה ויקד ארצה וישתחו – עם תחילת השמיעה (ומדברי רבנו בחיי משמע לכאורה שטעם הדבר כדי שלא ישמע שם המפורש לרבים, לכך היו עונים מיד כדי שיבלע קולו בקולם).